

2007

SANSKRIT

PAPER-V

Group-A

Full Marks : 100

Time : 4 hours

The figures in the right-hand margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

First Half

1. Answer any **one** of the following : 10
 - (a) Discuss critically Mammata's view regarding the utility of poetry.
 - (b) Explain the definition of poetry as propounded by Mammata.
 - (c) Explain fully :—
 - (i) इति हेतुस्तदूदभवे ।
 - (ii) अतादृशि गुणीभूतव्यङ्ग्यं व्यङ्ग्यं तु मध्यमम् ।
2. Answer any **one** of the following :— 10
 - (a) Explain clearly the definition of *laksanā* as you have in the *Kāvya prakāśa*.
 - (b) Discuss different theories relating to the connotative meaning (सङ्केतित अर्थ) of a word as you have read in the *Kāvya prakāśa*.

(Turn Over)

(c) Explain fully :—

(i) तात्पर्याथोऽपि केषुचित् ।

(ii) ज्ञानस्य विषयो ह्यन्यः फलमन्यदुदाहृतम् ।

3. Answer any **two** of the following :—

2×10=20

(a) Write, after Mammata, a comprehensive note on शब्दश्लेष.

(b) Define and illustrate any **two** of the following alamkaras.

(i) वृत्त्यनुप्रास (ii) यमक (iii) अपह्नूति (iv) रूपक

(c) Find out the *alamkaras* in any **two** of the following slokas :—

(i) स्वप्नेऽपि समरेषु त्वां विजयश्री न मुञ्चति ।

प्रभावप्रभवं कान्तं स्वाधीनपतिका यथा ॥

(ii) यस्य न सविधे दयिता दवदहनस्तुहिनदीधितिस्तस्य ।

यस्य च सविधे दयिता दवदहनस्तुहिनदीधितिस्तस्य ॥

(iii) लिम्पतीव तमोऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ॥

(iv) क्व सूयप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुदुपेनास्मि सागरम् ॥

(b) Distinguish between the following pairs :—

(i) विभावना and विशेषोक्ति ।

(ii) अप्रस्तुतप्रशंसा and समासोक्ति ।

4. Clearly state the different views of the *abhāvavādīs* as referred to in the line 'तस्याभावं जगदुरपरे'. Explain also the significance of लिट् in जगदुः.

14

Or,

Cite the definition of *dhvanikāvya* as formulated by Anandavardhana and explain it showing the significance of each term involved in it.

5. Explain clearly :—

6

काव्यस्यात्मा स एवार्थस्तथा चादिकवेः पुरा ।
क्रोञ्चद्वन्द्ववियोगात्थः शोकः श्लोकत्वमागतः ॥
योऽर्थः सहृदयश्लाघ्यः काव्यात्मेति व्यवस्थितः ।
वाच्यप्रतीयमानाख्यो तस्य भेदावुभौ स्मृतौ ॥

Second Half

1. Write a comprehensive note on either 'sandhi' or arthopakṣepaka as treated in the Daśārūpaka. 10

Or

What do you mean by Vastu ?

Write a note on it, elaborating its classification with proper citations.

2. Explain any two of the following : 5×2

- (i) नृत्तं ताललयाशयम् ।
(ii) अवान्तरार्थविच्छेदे बिन्दुरच्छेदकारणम् ।
(iii) रूपकं तत् समारोपात् ।

3. What do you know about the origin of Sanskrit drama from the account of Bharata ? Discuss. 10

Or

Critically discuss the Anumitivāda of Śrīśāṅkuka in the process of aesthetic experience (रसनिष्पत्ति).

4. Explain any two of the following :

5×2

- (i) जग्राह पाठ्यमृग्बेदात् सामभ्यो गीतमेवय ।
यजुर्वेदादभिनयान् रसानाथर्वणादपि ॥
- (ii) नानाभावोपसम्पन्नं नानावस्थान्तरात्मकम् ।
लोकवृत्तान्तकरणं नाट्यमेतन्मया कृतम् ।
- (iii) नहि रसादते कश्चिदर्थं प्रवर्तते ।
- (iv) चत्वारोऽमिनया ह्येते विज्ञेया नाट्यसंश्रया ॥